

Mikszáth Kálmán (1847-1910)

Élete 1847 Szklabonyán (Nógrád megyében) született.

1871-ben Mauks Iona kezét megkérte a szülők tiltásának ellenére.

1873-ban a Magyar Néplap szerkesztője. Közös megegyezés alapján elvált Ilonától.

1878-80 a Szegedi Napló munkatársa.

1880 Pesti Hírlapnál dolgozott.

1881 megjelent a Tót atyafiak, valamint A jó palócok, s ezek immáron meghozták számára a sikert.

1882. második házasság Mauks Ilonával.

1910 elhunyt.

Alkotásmódja:

- az **anekdotát** teszi fő prózaszervező elvvé.
- stílusa realista, romantikus.
- újfajta témaválasztás: **különös témák, külön figurái** (Pongrácz István)
- népi hagyományok, **babonák, hiedelmek**
- szeretettel szól hőseiről
- **balladai jelleg**, tragikus befejezés, elhallgatás ...
- **Mindig igazságot szolgáltat**
- Műveiben az élőbeszédet utánozza,
- **Erőteljes személyesség érezhető**: közbeszól, kitérőket, kiszólásokat alkalmaz) Gyakori a **függőbeszéd**. Ezzel azt éri el, hogy nem mindig lehet egyértelműen eldönteni, hogy az olvasott mondatok a szereplő, vagy az író gondolatai-e. Ezzel tovább növeli a bensőséges hangulatot, és még közelebb hozza az olvasóhoz a szereplőket.
- Novelláiban, regényeiben **szülőföldjéhez való ragaszkodás**. Számos műve szól a helyi palócokról és távolabbi tót népcsoportról.
- szereplői a világtól távol élő **egyszerű, élő falusi parasztok**
- művek cselekménye ezeknek az embereknek az **ügyes-bajos dolgaiból, problémáiból** keletkezik.
- Bár novellái **idilli világot ábrázolnak**, mégis **tartalmazznak tragédiát**, ami beárnyékolja ezt az idillt.
- A **konfliktus lassan világosodik meg** a balladai homályból. Leginkább sűrítetten írja le, nem részletezi a probléma eredetét.
- Novelláinak **szereplői még távol vannak a zajos, civilizált világtól**. Mikszáth felfedezi, hogy ezeknek a műveletlennek, faragatlannak vélt embereknek **ugyanolyan érzései és érzelmei vannak**, mint bármelyik más embertársuknak.
- A novellákban **kiemelt szerepet kap a természet**, és annak közelsége.

A novella az **epikai műnembe tartozó**, kis terjedelmű, prózában írt műfaj. **Cselekménye rövid idő alatt** pereg le. Általában **egy konfliktusra** épül. A konfliktus a hősök nézetellentéte, összeütköztetése. A novellának **kevés szereplője** van. A szereplők egyéniségét, gondolkodását, érzéseit az események világítják meg, amelyek hatására maradandó változás következik be a hősök életében vagy gondolkodásában. Tér és idő lényeges, továbbá **a fordulat**, amely a változást, a gyors befejezést hozza.

Tót atyafiak

Keletkezés: Az író Szegeden talált rá igazi hangjára, ott írt az alföldi parasztok életéről, s ez meghozta számára a sikert. 1881 nyarán jelent meg ez a novelláskötete.

Műfaj: elbeszélés (4 darab)

Cím: a kötet szereplőinek származását nevezi meg.

Téma: tót származású, különönc főhősök érdekes történetei, többnyire a civilizációtól távol élnek, babonák lengik körül őket.

Hangneme: változatos, .

➤ Az arany-kisasszony - ironikus	➤ Lapaj, a híres dudás - szentimentalista
➤ Az a fekete folt - tragikus	➤ Jasztrabék pusztulása - komikus

Helyszín: változó, pl: Selmecbánya, Felvidék, a Tátra vidéke

Idő: az író saját kora, pontosan nem meghatározható.

A kötet szerkezete:

2. novella: Az a fekete folt

Műfaj: elbeszélés

Cím: A cím jelentése -lelkiismeret-furdalás (fekete folt a tisztaságán)

-az égő akolból egy pernye száll Olejra (nem futhat el bűne elől)

-az akol helyén többé nem nő fű (csak egy fekete folt marad)

Téma: egy apa bűne és bűnhődése

Helyszín: Felvidék, brezinai völgy **Idő:** kb. egy hét

Stílus: - romantikus: különös téma,
váratlan fordulatok,
lányalakok,
tót figurák, akik a világtól elzártnak, természethez közel élnek, hallgatag, magányos figurák

Realista jellemzők: -lélekábrázolás
- valóság-hű környezetrajz
-kritikai hajlam
-társadalmi rétegek

Szerkezet:

Alaphelyzet: a színhely és a brezinai bacsa, Olej Tamás részletes bemutatása (a falusiak szemében érzéketlen, ám belső lelki életéről senki nem tud: mély érzésű, sokat gondolkodó ember valójában).

Bonyodalom: az ifjú és könnyelmű Taláry Pál (a birtok ura) Olej Tamás lányát, Anikát akarja elcsábítani.

Kibontakozás: a herceg három napig sűrűn látogatja a lányt, a negyedik napon beszél az apával: a herceg a brezinai birtokot ajánlja fel a lányért. Olej Tamás egy pillanatra meginog és elfogadja az ajánlatot. Később azonban önvád, bűntudat gyötri, nem tud megbékélni.

Tetőpont: Olej Tamás felgyújtja az aklot a nyájjal, majd elhagyja a vidéket.

Megoldás: azóta nem nő fű az akol helyén.

Szereplők - jellemek:

Olej Tamás: érző szívű, gondos apa, munkáját is kifogástalanul végzi. A gazdagság egy pillanatra megszédíti, de hatalmas árat fizet megingásáért: elveszti lányát, sokat elmélkedik és gondolkodik, emlékezik nap mint nap halott feleségére.

Anika: naiv, egyszerű és ártatlan kislány, 16 éves és beleszeret a hercegbe, akiről azt hiszi, tiszták és őszinték az érzelmei.

Taláry Pál: az ifjú herceg jelleme elnagyolt, gátlástalan, a gazdával fölényes, ravasz, taktikával megszerzi Anikát szeretőjének.

Üzenet: Az erkölcsi tisztaságot mindennél előbbre helyező ember is meginoghat, de lelkiismerete nem engedi, hogy élete így is folytatódjék tovább. A bűnt bűnhődésnek kell követnie; minél nagyobb a bűn, annál nagyobbak. Ezért dönt Olej Tamás úgy, hogy mindent feléget maga mögött. A fekete folt ott marad, akárcsak a lelkén, hiszen önmagunk elől nincs hová menekülni.

A jó palócok

Keletkezés: 1882 elején jelent meg ez a kötet. Legenda fűződik a történetek megírásához: az író gyermekkorában álmatlanságban szenvedett, ezért édesapja idős asszonyokat hívott, akik meséltek neki, így később íróként felhasználta ezeket a kísértethistóriákat, babonákat, népi hiedelmeket.

Műfaj: novella (15 novellát tartalmaz a kötet)

Újdonsága: (ld. a Tót atyafiaknál)

- Szereplői a közlékeny, beszédes palóc emberek, némelyikük több novellában is szerepel. Ez is a belülről ismert kisvilág intimitását, bensőségességét sugallja, népi hagyományokat jelenít meg, babonákat, hiedelmeket, szeretettel szól hőseiről.
- Gyakori a függő beszéd és az adomázás, balladai jelleg, tragikus befejezés, elhallgatás.
- Mindig igazságot szolgáltat (bűn - bűnhődés) az író.

Cím: a kötet szereplőit jelöli.

Téma: az író szülőföldjén élő emberek történetei. Hangnem: változatos (tragikus, szentimentális)

Helyszín: változó: Palócföld, Nógrád megye falvai: Bodok, Bágy, Gózon, Csoltó, Majornok - fiktív falvak.

Idő: pontosan nem meghatározható, valószínűleg az író saját kora.

Stílus: romantikus és realista

A kötet szerkezete: 15 rövid novellából áll, melyek lazán kapcsolódnak, de önállóan is megállják a helyüket
Érdekesség: az állandósult jelzők használata pl: a "pogány Filcsik", "szegény Gélyi János", ez a közösség értékítéletét tükrözi.

Jelentősége: Egy kis közösség életébe nyerünk betekintést a novellákon keresztül. Megismerjük normájukat, hagyományaikát, babonákat, pletykákat (szép asszonyok kalandjai, bosszúálló férjek, álszentség, félrelépések...).

A novellák: A néhai bárány, Bede Anna tartozása, Péri lányok szép hajáról, A kis csizmák

Bede Anna tartozása

Cím: Egy olyan nőre utal, aki meg sem jelenik a történetben, csak **említés esik róla**.

Téma: Bede Erzsí át akarja vállalni halott testvérének büntetését

Az elbeszélő kívülről látja az eseményeket, E/3 személyben mesél.

Realista jellegzetességek figyelhetőek meg, hiszen részletesen leírja a termet, ahol a bírák tartózkodnak, utal az időjárásra, habár a történetet a négy fal közé szorítja, sőt zsugorítja ezt a teret:

Elbeszélői közlés: többségében párbeszédekből bontakozik ki a cselekmény, a leírás és az elbeszélés viszonylag rövid

Szerkezete

- **Előkészítés:** rövid, megtudjuk a helyszínt, tárgyalóterem, hideg tél van, fáradt bírók
- **Bonyodalom:** Bede Erzsí megjelenik, azt hisszük ő Anna, de sem az olvasó, sem a bírák ezt nem tudják, hogy ő csak a húga.
- **Kibontakozás:** a bírák és a lány beszélgetése
- **Tetőpont:** Kiderül, hogy ő nem Anna.
- **Megoldás:** a bírák hazaküldik Erzsít, egy kegyes hazugsággal, miszerint Anna ártatlan volt.

Szereplők: Bede Erzsí és a bírák

Erzsí jelleme: félénk, csöndes, szerette Annát, önfeláldozó, becsületes, naiv, kedves, szende, mindenkire hatással van, ez ellentét a téllal odakinn, bírók zordsága-> feldobja őket

Mondanivalója: tisztesség, becsület, önfeláldozás, testvériség és szeretet

A mű azt mutatja be, **hogyan lehet néha eltekinteni a szigorú szabályoktól** a fentebb való embereknek azért, hogy segíthessenek az egyszerűbb, néha butább, és valamely okból elesettebb embereken.